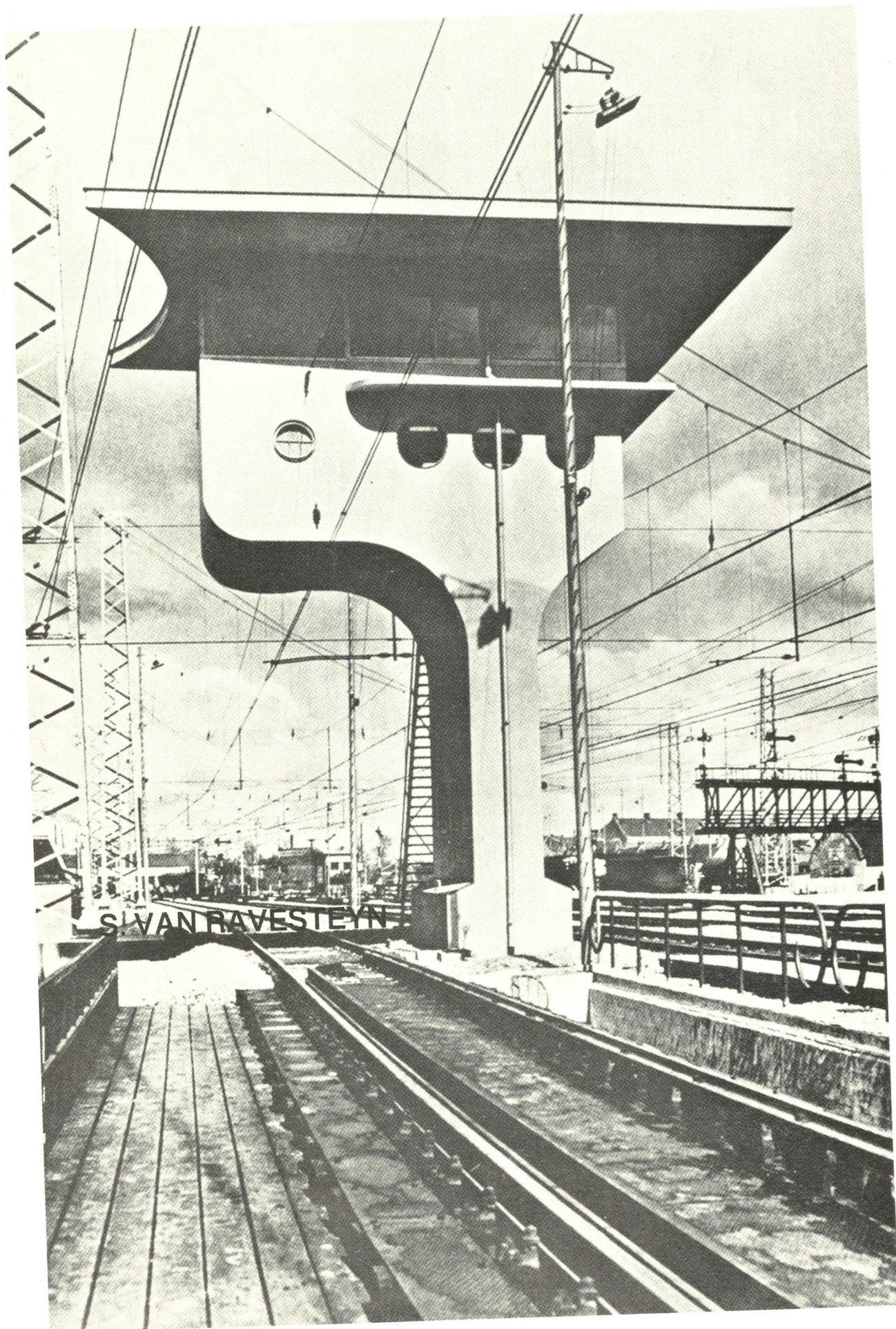

S. VAN RAVESTEYN

S. VAN RAVESTEYN

Sybold van Ravesteyn wordt op 18 februari 1889 te Rotterdam geboren. Hij studeert van 1906-1912 voor civielingenieur in Delft, en wordt in 1912 als aspirant-adjunctdirecteur aangesteld bij de Mij tot Exploitatie van Spoorwegen, waar hij zich specialiseert in de toepassingen van gewapend beton. Van Ravesteyn wordt in 1918 betrokken bij de bouw van het door Van Heukelom ontworpen derde administratiekantoor voor de Spoorwegen in het Moreelse Park te Utrecht. Deze activiteit inspireert hem tot het zelf ontwerpen: eerst meubelen, daarna architectuur, vooral als hij samen met ir H.G.J. Schelling tot 1952 aan het hoofd komt te staan van de architectuurafdeling van de Spoorwegen, Van Ravesteyn voor het Z.O. rayon, Schelling voor het N.O. rayon. Gedurende de twintiger jaren oriënteert Van Ravesteyn zich op het (inter)nationale architectuurgebeuren, en legt door te reizen veel contacten met andere kunstenaars: G. Rietveld, J.J.P. Oud, E. Mendelsohn, Eileen Gray. Van 1925 tot 1935 is hij lid van 'De Gemeenschap'. Zijn kennis-making met het literaire, katholieke milieu hiervan heeft grote invloed op zijn ideeën, en met name op zijn belangstelling voor Italië en de decoratieve kunst. Gedurende deze tijd heeft Van Ravesteyn aan de ene kant waardering voor het moderne technische bouwen, aan de andere kant de hang naar 'geestelijke meerwaarde' en 'decoratieve schoonheid'. Met name komt dit laatste kenmerk tot uitdrukking in zijn vele particuliere opdrachten, nadat hij in 1936 een reis naar Rome heeft gemaakt.

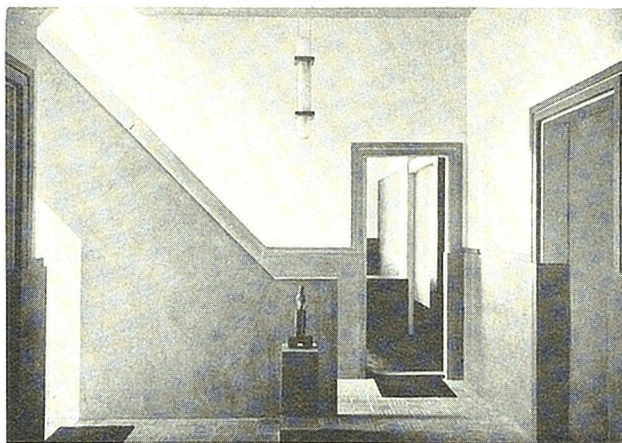
Na de oorlog ontwerpt Van Ravesteyn hoofdzakelijk stations; vele reizen vinden hun neerslag in artikelen over vooral Italiaanse architectuur. Na zijn pensionering in 1952 volgde tewerkstelling bij de Spoorwegopbouw tot 1957. Zijn laatste ontwerp echter dateert uit 1964.

Hierna een kort overzicht van Van Ravesteys werk, voorafgegaan door een enkele opmerking over de Nederlandse avant-gardistische architectuur waar Van Ravesteyn in oorsprong uit voortkwam.

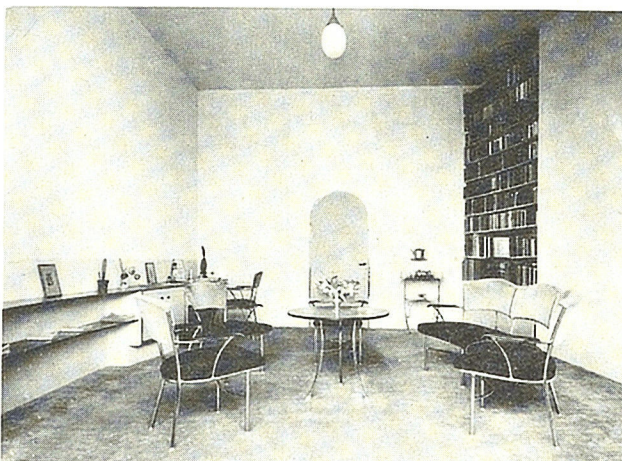
In de twintiger en dertiger jaren wilde een aantal architecten in binnen- en buitenland in hun ontwerpen alleen nog maar rekening houden met eisen van bruikbaarheid en doelmatigheid van de opdracht, vaak ingegeven door een groot sociaal gevoel. Men zag af van traditionele, versierende, decoratieve toevoegingen en men probeerde overwegingen van mooi en lelijk niet mee te laten spelen — als een bouwwerk doelmatig was kon het niet anders dan goed zijn. De gebruikte materialen waren eigentijds: beton, staal en glas. Men sprak van Nieuwe Zakelijkheid, het Nieuwe Bouwen of Functionalisme.

De vooruitstrevende architecten verenigden zich in Nederland in twee groepen, die in 1932 samengingen in de '8 en Opbouw'. In de beginselverklaringen van deze architecten, waar onder J. Duiker, M. Stam, Brinkman en Van der Vlugt, W. van Tijen, kwamen begrippen als schoonheid, monumentaliteit en ornament niet voor — integendeel, men had de neiging om ze taboe te verklaren.

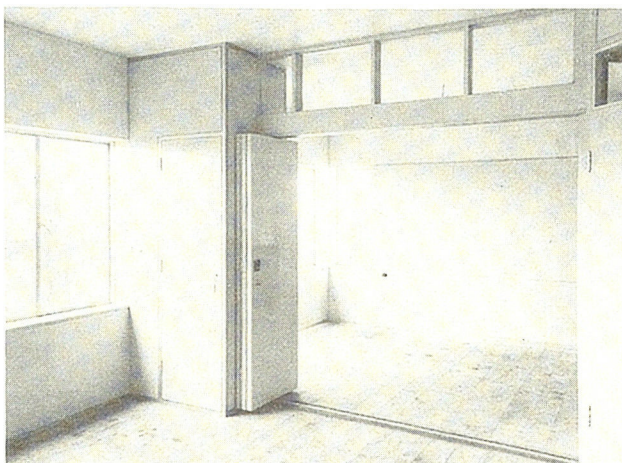
Tot 1938 behoorde ir S. van Ravesteyn tot deze groep. Toen zijn opvattingen sterk af gingen wijken van de nieuwzakelijke beginselen en dit ook in zijn werk (bijvoorbeeld de 'Tiel-Utrecht') duidelijk zichtbaar werd, kwamen de discussies op gang. Van Ravesteyn verweet zijn collega's gebrek aan fantasie en pleitte ervoor dat men bij het ontwerpen weer terdege rekening zou gaan houden met aantrekkelijkheid voor het oog. In zijn eigen werk resulteerde deze houding tenslotte in het uitbundig toepassen van gekrulde vormen en 'barokke' versieringen. Op het gebied van architectuur en meubelkunst ontwikkelde hij zich zo van een aanvankelijk nieuw-zakelijk ontwerper tot een controversiële figuur. Voor een groot deel van zijn nieuw-zakelijke collega's was zijn werk op den duur onaanvaardbaar.

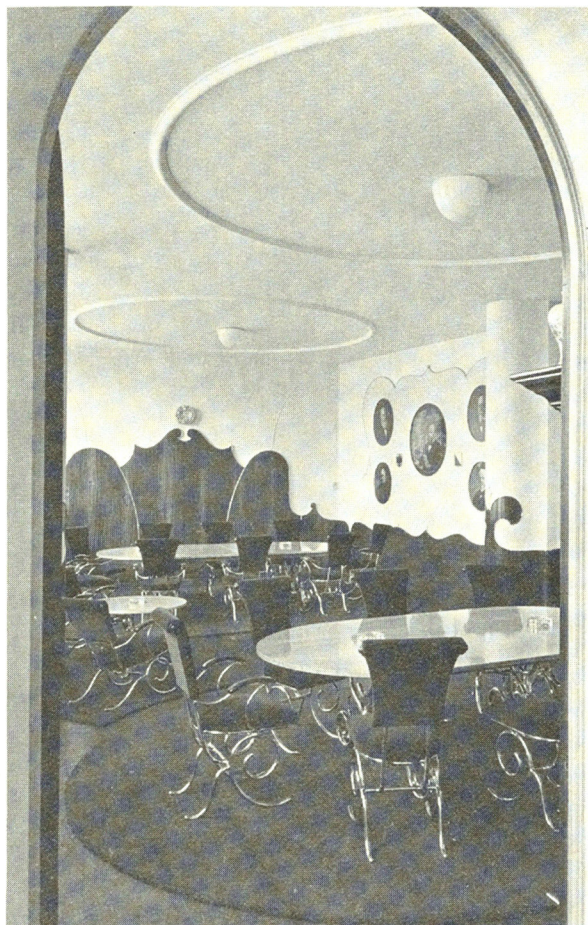
Interieur woonhuis Admiraal van Gentstraat 31, Utrecht, 1923; hal met blauw/witte betimmering

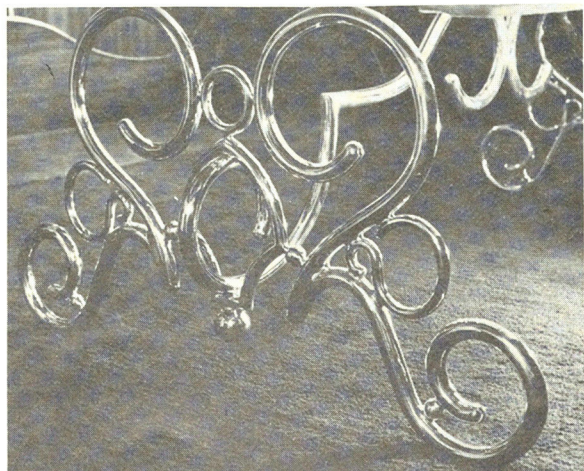
Salon voor M.R. Radermacher Schorer, Wilhelminapark 12, Utrecht, 1927/28; nu collectie Centraal Museum

Interieur chefwoning, Lage Zwaluwe, vóór 1932

Interieur van de vergaderkamer der commissarissen van de 'Tiel-Utrecht' verzekeringen, Kromme Nieuwe Gracht 80, Utrecht, 1936.

Chromen tafelonderstel, ontworpen voor de 'Tiel-Utrecht', 1936

Werk 1918-1926

Van Ravesteyns vroege werk sluit nauw aan bij toenmalige richtingen in de binnenhuiskunst en de architectuur. De vroege meubels richten zich naar de Amsterdamse School (rond 1918) en naar de beweging van De Stijl (rond 1923), waarbij vooral de invloed van de Utrechtse Rietveld groot is geweest. Typografisch werk (vignetten en omslagen voor De Gemeenschap) werd geïnspireerd door producten van de Rus Lissitzky.

1927/28

In deze twee, voor Van Ravesteyn belangrijke jaren voert hij een aantal opdrachten van sterk uiteenlopende aard uit. In zijn ontwerpen brengt hij de verschillen tussen de gebruiksfuncties van die opdrachten tot uitdrukking in zijn vormen.

Technische bouwwerken als seinhuizen en watertorens zijn overeenkomstig hun karakter sober en zakelijk van vorm. Het interieur voor Jonkheer Radermacher Schorer bezit, als particuliere opdracht, door de toepassing van visueel rijke materialen en gebogen lijnen de sfeer van luxe en verfijning, die Van Ravesteyn aan het wonen van deze opdrachtgever verbonden achtte. In de kiem is hier de aanzet voor de latere 'krul'stijl' aanwezig.

1928-1935

In deze periode komt hoofdzakelijk werk voor de Spoorwegen tot stand. De architectuur wordt in nieuw-zakelijke kringen vooral zeer gewaardeerd om de vernuftige oplossing van technische problemen (zoals bij de elektrificatie-gebouwen langs de spoorlijnen) en om de fraaie ruimtewerking van diverse stationshallen — Rotterdam Delftse Poort en Beurs/Blaak.

Toch vertoont het eigen huis aan de Prins Hendriklaan in Utrecht, ook een particuliere opdracht, van binnen en buiten de 'barokke' kenmerken die in zijn latere werk gaan overheersen. Hij brengt er als het ware zijn interieurconceptie, zoals die aan de inrichting voor Radermacher Schorer ten grondslag lag, op de architectuur over.

Later wordt zijn eigen huis gezien als het begin van zijn verwijdering van de Nieuwe Zakelijkheid.

In zijn architectuurkritieken in het blad 'De Gemeenschap' pleit Van Ravesteyn in deze tijd voor een bewust en openlijk hanteren van esthetische maatstaven (voor hem in stijl: gebogen lijn) iets wat bij de nieuw-zakelijken niet als uitgangspunt werd aanvaard.

1936-1942

In 1936 ontwerpt Van Ravesteyn de kantoren voor de verzekeringsmaatschappij de 'Tiel-Utrecht'. Tot verbijstering van zijn nieuw-zakelijke vakgenoten verwijderde hij zich in het geheel van de principes van het Nieuwe Bouwen, door het aanbrengen van decoratieve elementen in de vorm van krullen en golven in lambrizeringen, trapeleuningen en meubilair. Hij grijpt hier terug op kenmerken van een traditionele bouwkunst als de Barok, die door het gebruik van ornament volgens hem beantwoordt aan de 'geestelijke behoefte om deze omgeving vanzelfsprekender van vorm te maken, op te lossen en schaal te geven'. Hij wordt in die mening gesterkt als hij op zijn reis naar Rome in 1936 kennis maakt met de monumentaliteit en de allure van de Italiaanse Barok en het Neo-classicisme onder Mussolini in het inmiddels fascistische Italië. Na zijn terugkomst poneert hij in 1937 op een architectenweekend van de '8 en Opbouw' een aantal stellingen over architectuur, waarover uitgebreid gediscussieerd wordt.

Belangrijke sleutelbegrippen in die stellingen zijn: niet door de rede verklaarbare vormbehoeften; beeldend vermogen; grootse allure; ornament. Het zijn deze begrippen die, volgens Van Ravesteyn, meer nog dan functionaliteit het gebouw betekenis geven. In de praktijk betekent dit dat Van Ravesteyn zijn beeldend vermogen de vrije loop laat:

allure, hiërarchie, feestelijkheid worden uitgedrukt door symmetrie, golvende lijnen, beeldhouwwerk, ornament: elementen die hij in de architectuur te Rome bewonderde. De gebouwen vertonen in opstand en plattegrond hetzelfde beweeglijke lijnenspel, waardoor een theaterachtig effect ontstaat. Dit wordt nog versterkt door de silhouetwerking van vrijstaande sculpturen.

Voorbeelden zijn onder andere C.S. Utrecht, de diergaarde Blijdorp te Rotterdam, het verzekeringsgebouw de 'Holland van 1859' en theater Kunstmin te Dordrecht; onhollandse luxe-architectuur die in de crisisjaren voor de oorlog veel kritiek ontmoet.

Na 1945

Na de oorlog geeft Van Ravesteyn zijn exuberante vormgeving op. Hij bouwt dan hoofdzakelijk stations in een stijl die geïnspireerd is op het Italiaanse Neo-classicisme van vóór de Tweede Wereldoorlog, bijvoorbeeld station Gouda.

Waar hij vóór de oorlog nog moderne materialen gebruikt, als beton en staal, gaat hij erna over op de traditionele baksteen (station Hoek van Holland, station Den Bosch). Beeldhouwwerk blijft een belangrijke rol spelen: het moet de architectuur verlevendigen. Van Ravesteys werk neemt in de vijftiger jaren onder invloed van (inter)nationale ontwikkelingen op architectuurgebied een wending naar het (neo)-functionalisme, waarvan C.S. Rotterdam en verschillende benzinstations goede voorbeelden zijn. Zelfs dan blijven ornament en beeldhouwwerk belangrijk. Schuine vlakken en lijnen worden dan de nieuwe dragers van monumentaliteit.

Zo laat het werk van Van Ravesteyn een veelheid van stijlen zien, naar aanleiding waarvan een criticus onlangs opmerkte dat het toont hoe Van Ravesteyn 'een kameleon uit overtuiging' is.

In het algemeen het meest gewaardeerd om zijn werk dat voor 1936 tot stand kwam vanwege de vorm- en ruimteopvatting, is niettemin het werk tussen 1936-1942 het meest karakteristiek voor Van Ravesteyn, omdat het in de gekozen vormen en ornamentiek het duidelijkst zijn, in feite conformistische, visie op architectuur gestalte geeft.

Colophon

samenstelling: Erik de Jong

foto's: N.D.B. Amsterdam

druk: Elinkwijk b.v. Drukkerij, Utrecht

Afbeelding voorkant:

Seinhuis bij C.S. Utrecht, omstreeks 1938

Centraal Station Utrecht 1937/1940. In november '38 kwam de onderbouw gereed; december '38 brandt de bovenverdieping af, zodat Van Ravesteyn ook daar een ontwerp voor maakt. De beelden Veiligheid, Snelheid en Phoenix zijn van de hand van M. Andriessen.

